

De Lezer

Anton van der Lee schrijft in een brief aan de redactie dat zijn moeder, wanneer zij iets duur vond, een 'Brabantse zegswijze' bezigde, bijvoorbeeld wanneer zij gedwongen was hooi voor het vee te kopen omdat de eigen voorraad uitgeput was. Ze riep dan niet 'sjonge, jonge, wat duur', maar ze sprak 'dat is tegen penning zestien'. Normaliter, schrijft Van der Lee, 'gingen' 12 penningen in een stuiver, maar bij bepaalde aankopen moest men er kennelijk 16 penningen voor neertellen. Het ligt echter anders. Het *Woordenboek der Nederlandsche Taal*, XII (1931) wijst in de kolommen 1089 en 1090 op uitdrukkingen m.b.t. de hoeveelheid penningen. Zo ook *de penning zestien*. De zegswijze vindt haar oorsprong bij geldleningen. Een lening tegen de penning zestien betekende

dat voor elke 16 penningen van het geleende bedrag jaarlijks één penning rente betaald moest worden. Dit komt dus overeen met een rentepercentage van 6,25 % (wat hoog was). Lenen 'tegen de penning twintig' betekende 'tegen 5 %' enz. Ook vergelijkbare uitdrukkingen waren in zwang. Bekend is bijvoorbeeld de door Alva opgelegde (maar door verzet mislukte) *tiende penning*: een belasting van 10% op alle handels-transacties van roerend goed. Het WNT meldt over de 'penning zestien' voorts: 'aangezien *de penning zestien* eertijds een gewone, doch hoge rente was, is men de uitdrukking ook oneigenlijk gaan bezigen', b.v. in: 'op den penning zestien gesteld zijn', 'op de penning zijn' en 'penning zestien wezen' wat allemaal 'zuinig zijn' bete-

kent. Zeer duur zijn is *tegen den penning zestien*.

Het zijn oude uitdrukkingen, die echter niet, zoals Anton van der Lee vermoedt, een Brabantse oorsprong hebben en waarin ook geen rancune tegen Holland doorklinkt.

Dat laatste hoeft ook niet. Het leven was in generaliteitsland Brabant stukken goedkoper dan in Holland en de belastingen waren ook lager. Niet alles wat onaangenaam was kan aan Holland worden toegeschreven! Dat is een geloof dat nog steeds lekker aanvoelt, maar niet met bewijzen kan worden gestaafd.